



In pievel emblidà tranter Celts ed Etruscs

Ils Leponts – Die Lepontier: Nova exposiziun en il Museum naziunal svizzer a Turitg (MNS)

DA ROLF GLATTHAAR

■ **Venderdi ha il MNS avert in'exposiziun speziala deditgada ad in pievel alpin strusch pli conuschent che ha populà las vals d'Ossola, la Leventina (!) e la Val Mesauc: Ils Leponts.** «Fra Angelico» als descriva sco spezia d'umans cun gronda amur per la libertad, analog als Helvets en il nord da las Alps.

Berniers e commerziants celtics

Tenor l'emprima menziun da Cato il vegl (150 a. Cr.) descendan els dals Tauriscs, in pievel vischin. Entant ch'il num, dal qual l'origin n'è betg conuschent, ha survivì en la Vallis Lepontina (la Leventina) fin il 18avel tschientaner,

han ins scuvrì la ritga cultura materiala pir cun bajegiar la viafier dal Gottard. Ils stgazis han chattà la via a Turitg gia avant la fundaziun dal MNS (1898) ed èn oz ina part impurtanta dals inventaris archeologics dal MNS. Oriundamain chatschadurs e rimnaders, han els cumenzà a stabilir relaziuns da commerzi extendidas davent dal 9avel tschientaner a.Cr.: ulivas, ieli d'ulivas, vin e curals da la Grezia, vaschs ed armas da bronz e bischutaria da l'Etruria, ambra, charn en salada e metals nunferrads da la riva dal Mar da l'ost. Davent da 150 a. Cr. han munaidas d'argient remplazzà las valurs main custavlas; bischutaria d'argient è dentant frequenta gia dapi l'onn 300 a. Cr.

Las emprimas exchavaziuns scientificas sistematicas da la Svizra (1900–1910) han purtà a la glisch sper Arbedo, Bellinzona, Giubiasco, Gudo, Minusio e.a. necropolas da passa 400 fossas, entant ch'ins ha scuvrì pir paucs abitadis. Ils abitadis grischuns sa chattavan sin terrassas: Tec Nev, Sta-Maria del Castello sper Mesauc, sco er en il conturn da Castaneda. Ils blers tocs derivan dal 7avel tschientaner fin il temp dals Romans, il cumenzament dal qual marca la fundaziun dal plaz commercial Muralto enturn 30 a. Cr. Suenten il 1. tschientaner s. Cr. èn ils Leponts vegnids integrads etnicamain e culturalmain dal tuttafatg en il pievel roman.

Vaschs, accessoris da moda ed armas

Il relasch material dals Leponts consista pia surtut d'objects agiuntads a la fossa che dattan perditga d'ina cardientscha en ina vita suenter la mort. Ils pli vegls èn differentas fivlas da bronz, ureglins, culaunas, chapellinas e stilets. Natiralmain datti cheramicas da tut las periodas sco buccals, vaschs, crias, cuppas, per part en furma d'utschè u da pierla (talian: Vaso a trottola), u – da bronz – crias cun pichel, sadellas (situlae), chantas-bavrola e butritgs. Ils Romans han contribuì vaschs da terra sigillata, buttiglias pitschnas da vaider per balsam e parfum (blau u senza color) sco er chapel-

linas e spadas. Las inscripziuns sin las fossas inditgeschan ils nums dals morts, en lingua celtica cun in alfabet etrusc modifitgà. Ellas èn las funtaunas scrittas las pli veglias en l'intschess da la Svizra dad oz. Medemamain datti vaschs che portan il num da lur possessur.

L'exposiziun è vegnida concepida en collavuraziun cun il Gruppo Archeologico Ticino. Participà han er ils Grischuns *Remo Derungs* (grafica) e *Donat Stuppan* (fotografias). Ella dura fin ils 12 d'avust. Il MNS è avert da mardi fin dumengia, da las 10 fin las 17. Il catalog custa CHF 36.–. Sco program accompagnant han lieu tranter auter 6 referats.